

DAVID BORRAT

Camí de Damasc

JAUME CLARET

El catalanisme ha estat durant més d'un segle la proposta política que, sota diferents sigles i tendències, ha aspirat a regenerar Espanya i administrar Catalunya de manera autònoma. Per Germà Bel, només davant d'objectius d'ordre superior –com ara la restauració de la democràcia i la incorporació a Europa–, Espanya ha tolerat el doble objectiu catalanista com a mal menor, però sense entendre'l, ni compartir-lo.

El *desencuentro* del títol original sorgeix d'aquesta falta de comprensió, d'estima i de projecte compartit

(Estat uninacional vs. Estat plurinacional). El *desacord* és exemplificat per Bel a partir de l'anàlisi de les polítiques educativa i lingüística, de les transferències interregionals, i de la planificació d'infraestructures viàries –amb peatge i sense– i de ferrocarril de mercaderies. Anàlisis que li permeten parlar-nos d'identitat, de (des)igualtat de drets, de benestar material, d'equitat i d'oportunitats de futur, amb una escriptura, marca de la casa, en què es barregen els oficis d'acadèmic, divulgador i polemista.

Reduït a la seva essència, el conflicte vindria donat per una "desconfiança recíproca" que, com a màxim, aspiraria a la *conllevancia*

orteguiana. Suspiciàcia sorgida d'una consolidada i estesa percepció dels catalans com a diferents ("Catalunya és Espanya, però els catalans no són espanyols"), i del recel des de Catalunya cap a un estat que no és vist com a propi, ni tan sols com a neutral en les seves actuacions.

Ni el peix al cove nacionalista, ni el federalisme haurien pogut superar aquesta al·lèrgia a la diferència. Esgotades les seves dues estratègies tradicionals d'intervenció en la política estatal, el catalanisme s'hauria vist abocat a la cruïlla plantejada per Albert Hirschman: "La sortida és una reacció d'últim recurs, després que la veu ha fracas-

ANATOMIA D'UN DESENGANY
GERMÀ BEL
DESTINO
360 PÀG./19 €

sat". Perquè, segons Bel, arribats a aquest punt, "ningú no hauria de voler canviar l'altre". Amb tot, és l'ús del mot *desengany* al títol de la versió catalana el que ens dona una clau afegida d'interpretació, més íntima i potser més entenedora. Perquè més enllà del ric argumentari polític-acadèmic, el llibre és sobretot el relat del particular camí de Damasc del seu autor.

Deixeble acadèmic d'Anton Costas i polític de Joaquín Almunia, Bel va aspirar a ser l'home de Zapatero a Catalunya i va creure en la solució federal. Ambdues esperances es van veure frustrades, en part per les contradiccions internes del seu propi partit, en part per "l'hegemonia cultural i social en el terreny nacional assolida pel projecte del PP [que] va posar a la defensiva el projecte federalista", fins a la crisi de l'Estatut.

Fora ja de la política activa, Bel basteix amb elements acadèmics un relat teleològic que busca dotar de coherència interna una evolució i actuació polítiques, amb l'objectiu de convèncer i autoconvèncer-se. Si *Espanya, capital París* evidenciava a través de l'anàlisi de la política d'infraestructures el menyspreu dels criteris econòmics (especialment catalans) a favor dels polítics i nacionals espanyols; *Anatomia d'un desencuentro* rebla el clau sobre l'esgotament del vincle amb Espanya.

Segons Bel, atès que no hem pogut canviar l'Estat, ni ens vol com som, tot ens abocaria a la recerca d'un de propi i ideal. Però aquesta superació per elevació cau en un cert simplisme. L'historiador Enric Ucelay da Cal ja advertia fa anys contra el maniqueisme, ja que aleshores "la política esdevé un [simple] mecanisme per al triomf de l'ideal" i aquest "solament es pot realitzar quan la societat esdevé com l'ideal". ♦♦

La clau per tornar a casa

MARINA ESPASA

Quan es compleixen anys del naixement o de la mort d'algun escriptor poden passar dues coses: res, o gairebé

res. O molt, però aquest no és el cas que ens ocupa. Joaquim Amat-Piniella (1913-1974) ha rebut un homenatge discret aquest 2013, centenari del seu naixement, a l'ombra de l'estructura del gegant Espriu: unes quantes taules rodones, reportatges en aquest mateix diari i en d'altres, gairebé deu minuts –que no són pocs– en un programa de televisió, una exposició que ha voltat per Catalunya, un homenatge al Centre Cultural del Born i, per sort, algunes reedicions: la del seu llibre més important, *K.L. Reich*, però també la novel·la que ens ocupa, *La clau de volta*, escrita a començaments dels anys seixanta i que havia quedat inèdita. És una raresa que, a més de ser un testimoni curiosíssim de la vida nocturna dels joves catalans, farà les delícies dels filòlegs i enamorats de la llengua: la llista d'expressions, paraules i girs genuïns és ufanosa, una autèntica mi-

na per a qui vulgui aprendre a escriure un català que no sembli fet en conserva. *Platxeri, moviments tauters, avellutar...*

L'heroi de *La clau de volta* és en Julià Bonastre, un tarambana despreocupat i faldiller a qui la mort del pare i un accident fortuït obliguen a afrontar la vida més de cara del que havia aconseguit fer abans de complir els trenta anys: no, fer la viu-viu de bar en bar no és un invent dels *ni-ni*. Els locals es diuen Mercuri o Marabunta i les orquestres són "grans estrèpits de ritmes centreamericans en la penombra", però s'hi beu, s'hi lliga i s'hi balla. La novel·la evoluciona des d'una mena de quadre de costums cap a una història iniciàtica d'una profunditat psicològica considerable, amb una ombra de càrrega filosòfica que l'acosta, a estones, a l'existencialisme. El destí d'en Julià, carregat de culpa i de tristesa, és incert. El que no ho és gens és el talent de l'escriptor que el va crear: "A través del balcó tancat, una darrera llum de la tarda donava a l'estança un clima de fugacitat" o "Es va arrancar un últim rastre de son dels ulls" són frases que, encara que semblin sen-

LACLAUDE VOLTA
JOAQUIM AMAT-PINIELLA
CLUBEDITOR
192 PÀG./16,50 €

zilles, contenen una cosa que, darrerament, costa de trobar a plaça: intenció literària duta a bon terme. En aquest país a mig fer, i que per això tan aviat es descús per una vora com per l'altra, llegir una novel·la escrita als anys seixanta suposa deixar de banda el fet que alguns trets argumentals o personatges hagin quedat envellits pel pas del temps, i valorar en canvi que puguem gaudir, amb retard, d'un maó més dels que haurien ajudat a construir un edifici literari més normalitzat.

Quan parlava del Centenari Amat-Piniella no he obviat l'acte més important de tots, al contrari. L'Ajuntament de Manresa ha compensat una aberració històrica i ha fet entrar Amat-Piniella (i perdonin el símil taurí) si no per la porta gran sí per la porta del cementiri de la capital del Bages, d'on havia estat foragitat de males maneres el 1960, quan hi havia anat a signar llibres, acusat de "*rojo y separatista*". De vegades els escriptors es perden pel món, a vegades perquè volen però sovint perquè els oblidem: hi ha maneres de fer-los arribar la clau per tornar a casa, com ara enterrar-los dignament, o com ara llegir-los. ♦♦